

Allvarlig kritik mot Kriminalvården, anstalten Mariefred, för att försändelser från advokater har granskats utan lagstöd

Beslutet i korthet: Anstalten Mariefred har tillämpat en rutin som inneburit att försändelser från advokater har granskats i syfte att utreda om de innehöll brev från privatpersoner. JO konstaterar att granskningsåtgärden, som saknar lagstöd, har inskränkt de intagnas grundlagsskyddade rätt till förtrolig kommunikation och anstalten får allvarlig kritik.

Initiativet

Vid JO:s inspektion av anstalten Mariefred den 16–18 maj 2022 (dnr 3636-2022) framkom att försändelser från advokater till intagna i vissa fall granskades. Enligt personal som JO:s medarbetare talade med skedde det vid misstanke om att en advokat i en sluten försändelse hade bilagt ett brev från en privatperson. Det framkom vidare att den granskningsform som i första hand blev aktuell var genomlysning, men att det även kunde inträffa att brev från en advokat öppnades för att i förekommande fall granska ett i försändelsen inkluderat brev.

Med anledning av uppgifterna beslutade jag att utreda anstaltens hantering av och rutiner för granskning av advokatpost i ett särskilt initiativärende. Initiativet har landlats i detta ärende.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården skulle lämna en redogörelse för anstaltens granskning av advokaters försändelser till intagna och angav att yttrandet skulle omfatta de punkter som framgår av remissvaret nedan.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården (huvudkontoret), genom chefen för enheten för myndighetsjuridik, i huvudsak följande:

För att kunna besvara punkterna nedan har uppgifter hämtats in från region Mitt, som i sin tur har hämtat in uppgifter från anstalten Mariefred.

1. I vilka situationer granskas advokaters försändelser till intagna?

Vid anstalten Mariefred granskas advokaters försändelser till intagna endast om det finns anledning att anta att försändelsen inte kommer från en advokat. Vid anstalten fanns tidigare uppfattningen att det även var tillåtet att granska en försändelse från en advokat för att utreda om försändelsen innehöll ett brev från en privatperson. Att så inte får ske har förtydligats för medarbetare som granskar försändelser vid anstalten.

2. Finns det vid anstalten någon rutin för när sådan granskning får ske?

I anslutning till platsen för postgranskning i anstalten Mariefred finns ett utdrag ur fängelselagen (2010:610) tillgänglig för de som arbetar med granskning av försändelser, vari bl.a. 7 kap. 6 § återges.

3. Vilken granskningsform används vid granskning av advokaters försändelser till intagna?

Om det finns anledning att anta att uppgiften om att en försändelse är från en advokat skulle vara oriktig, öppnas försändelsen. Skulle det därvid visa sig att det är en försändelse från en advokat görs ingen vidare granskning av försändelsen.

4. Anser Kriminalvården att det finns lagstöd för att, vid sidan av en eventuell innehavsprövning, granska en försändelse från en advokat till en intagen i syfte att eftersöka bilagda brev eller andra tillhörigheter?

Nej, Kriminalvården anser att det inte finns något lagstöd för en sådan granskning.

Av 7 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) framgår bl.a. att en försändelse mellan en intagen och en advokat ska vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av en sådan försändelse till en intagen är oriktig, får försändelsen granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

Det har vid anstalten Mariefred tidigare funnits en felaktig uppfattning om att det var tillåtet att granska en försändelse från en advokat i syfte att utreda om försändelsen innehöll något brev från en privatperson. Som framgår ovan anser Kriminalvården att det saknas lagstöd för en sådan granskning. Denna uppfattning finns numera även vid anstalten Mariefred, vilket har förtydligats för medarbetare som arbetar med postgranskning i anstalten.

Bedömning

Som Kriminalvården har redogjort för framgår av 7 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) att försändelser från myndigheter och advokater ska vidarebefordras utan granskning och endast om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare är oriktig får försändelsen granskas i syfte att utreda den frågan. Med begreppet försändelse avses varje försändelse, t.ex. brev, skriftliga meddelanden, andra skriftliga handlingar och paket, som är avsedda att genom Kriminalvårdens försorg befordras till eller från den intagne (prop. 2009/10:135 s. 147). Bestämmelsen kan ses som en för intagna anpassad form av det grundlagsskydd som gäller för var och en i 2 kap. 6 § regeringsformen om skydd mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse.

Jag delar naturligtvis Kriminalvårdens uppfattning att det saknas lagstöd för att granska en försändelse från en advokat i syfte att eftersöka bilagda brev eller andra tillhörigheter. En annan sak är att anstalten vid en eventuell innehavsprövning kan komma att kontrollera innehållet i en sådan försändelse, i den utsträckning som behövs för att kunna ta ställning till om den intagne får inneha denna enligt 5 kap. 1 § fängelselagen.

Av utredningen framgår att anstalten, utan att det har varit fråga om en innehavsprövning, har granskat försändelser från advokater trots att det inte har funnits anledning att anta att uppgiften om avsändare varit oriktig. Anstalten har alltså haft en rutin som inskränkt de intagnas grundlagsskyddade rätt till förtrolig kommunikation. Det är oacceptabelt och anstalten förtjänar allvarlig kritik.

Med hänsyn till uppgiften i remissvaret om att postgranskande personal vid anstalten har informerats om regelverket utgår jag från att liknande överträdelser inte kommer att inträffa igen.

Ärendet avslutas.